

A BÉKÉS MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT KÖZGYŰLÉSÉNEK ELNÖKE

Cím: 5600 Békéscsaba, Árpád sor 18.

Telefon: +36-66-441-156

Előkészítő: Dr. Horváth Mihály	NYILVÁNOS ülés
Véleményező bizottságok: Területfejlesztési Bizottság	A döntéshozatal egyszerű többséget igényel

ELŐTERJESZTÉS
a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlésének
2020. szeptember 17-én tartandó ülésére

Tárgy: Békés megye környezetvédelmi helyzete

Tisztelt Közgyűlés!

A Békés Megyei Önkormányzat felkérésére a Békés Megyei Kormányhivatal elkészítette az előterjesztés mellékletét képező, Békés megye környezetvédelmi helyzetéről szóló tájékoztatóját.

A tájékoztatóban bemutatásra kerül Békés megye szállópor-szennyezettségének a nagyobb városokban mérhető mennyisége, a hulladékgyűjtés rendszere, valamint a leggyakoribb szennyezőanyagok előfordulása.

Természetvédelmi szempontból ismerhetjük meg a felszíni álló- és folyóvizeink minősítését, a Natura 2000 hálózat Békés megyében kijelölt területeit.

A fentiek alapján kérem a Tisztelt Közgyűlést, hogy az előterjesztés megtárgyalását követően támogassa az alábbi határozati javaslatot.

Határozati javaslat:

A Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése elfogadja a Békés Megyei Kormányhivatal Békés megye környezetvédelmi helyzetéről szóló tájékoztatóját.

Békéscsaba, 2020. szeptember 10.

Zalai Mihály

**BÉKÉS MEGYEI
KORMÁNYHIVATAL**

Előterjesztés
a Békés Megyei Önkormányzat
2020. szeptember 17-én tárgyalt
közgyűlésének napirendjéhez:

„Békés megye környezetvédelmi helyzete”

2020. szeptember 7.

Dr. Illich Andrea
főosztályvezető

LEVEGŐTISZTASÁG-VÉDELEM

Békés megye területe levegőtisztasági szempontból az ország kevésbé problémás, viszonylag tisztább levegőjű térségei közé tartozik. A megyében nem üzemelnek a nagyobb levegőszennyezésekért felelős vegyi- és nehézipari művek és az erősen levegőszennyező hőerőművek.

A megye területén jelentősebb légszennyezést okozó tevékenységek az alábbiak:

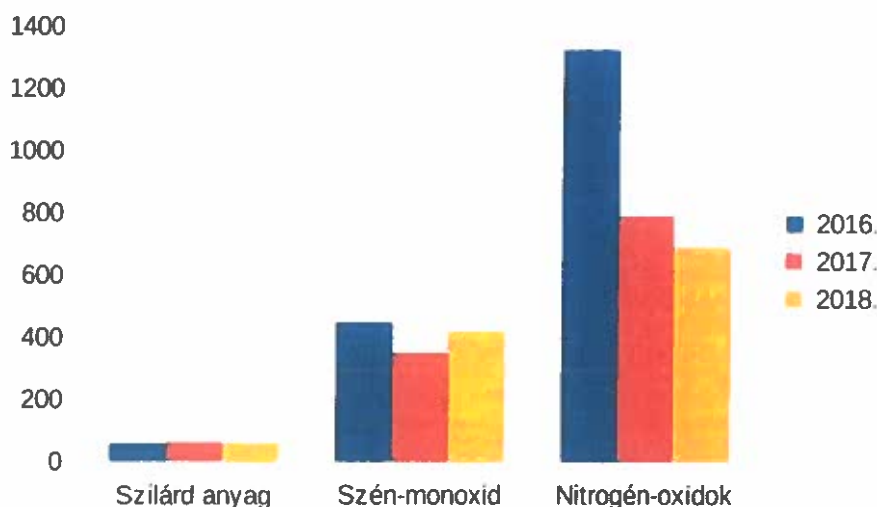
- kőolaj, földgáz kitermelés, feldolgozás,
- téglá és cserépgyártás,
- üvegyártás,
- gépgyártáshoz kapcsolódó felületkezelés,
- nyomdaipar,
- öntöde, kohászat,
- fa felületkezelés.

Az előforduló technológiák közül a téglá és cserépgyártás, valamint az üvegyártás elsősorban füstgáz kibocsátással és szilárd komponensekkel terhelik a levegőt. A fa, illetve fém felületkezelés, valamint nyomdaipari tevékenységek során a jelentős szerves oldószer kibocsátás okoz levegőterhelést. A földgáztermelés és feldolgozás kibocsátása mind szénhidrogének, mind CO, NO_x komponens tekintetében jelentős. A mezőgazdaságban elsősorban a terményszárító- és tisztító berendezések porkibocsátása, valamint az öntödei és kohászati tevékenység szilárd anyag kibocsátása mértékadó.

A megye területén 540 db légszennyező telephelyet tartunk nyilván, mely telephelyeken 1534 db légszennyező pontforrást üzemeltetnek.

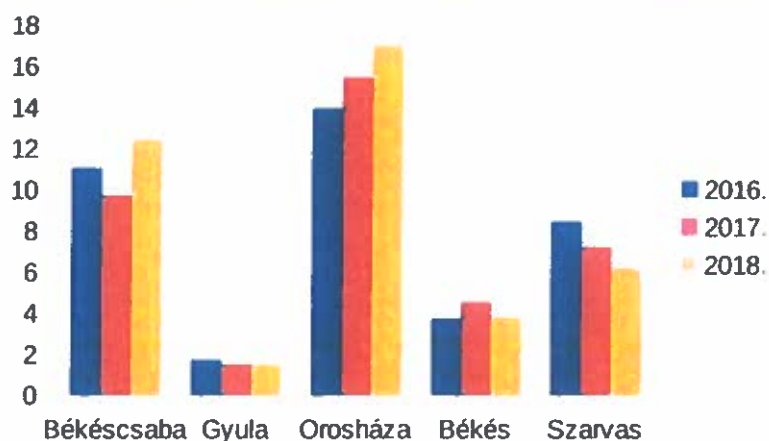
**Békés megye területén a légszennyező anyag kibocsátás (tonna/év)
2016-2018.**

Békés megye légszennyező anyag kibocsátása (t/év)			
légszennyező anyag t/év	2016.	2017.	2018.
Szilárd anyag	54,9	57,9	56,1
Szén-monoxid	446,8	347,9	416,8
Nitrogén-oxidok	1326	788,3	687,8

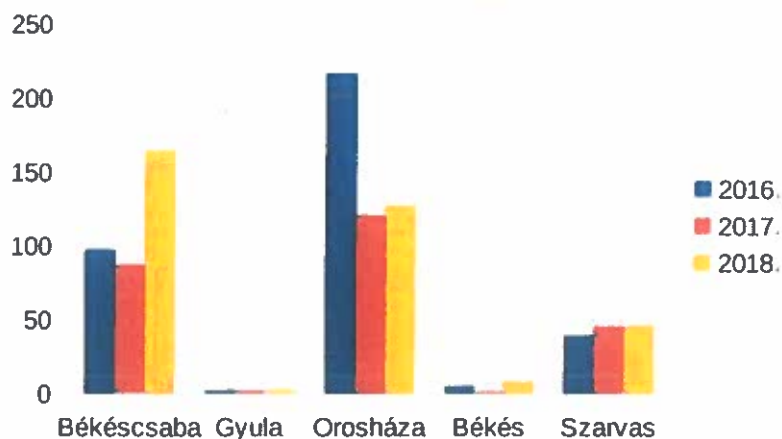
**Békés megye nagyobb településeinek szilárd légszennyező-anyag kibocsátása (t/év)
2016-2018. évben**

Békés megye 5 legnagyobb településének szilárd légszennyező-anyag kibocsátása (t/év)			
Szilárd anyag (t/év)	2016.	2017.	2018.
Békéscsaba	11	9,7	12,4
Gyula	1,7	1,5	1,5
Orosháza	13,9	15,4	17
Békés	3,7	4,5	3,8
Szarvas	8,4	7,2	6,2

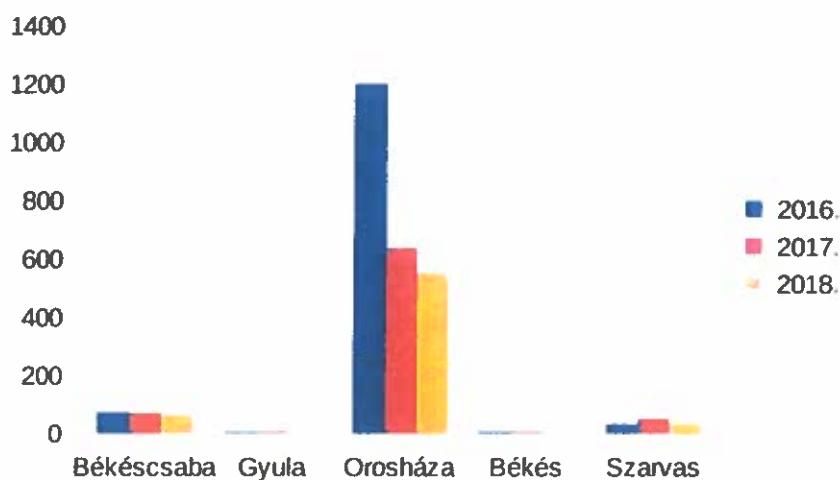
Békés megye nagyobb településeinek CO kibocsátása (t/év) 2016-2018.

Békés megye 5 legnagyobb településének CO légszennyező-anyag kibocsátása (t/év)			
Szén-monoxid (t/év)	2016.	2017.	2018.
Békéscsaba	97,2	86,9	164,2
Gyula	2	1,9	2
Orosháza	216,2	120,5	126,4
Békés	4,9	1,5	7,6
Szarvas	39,1	45,2	45,9

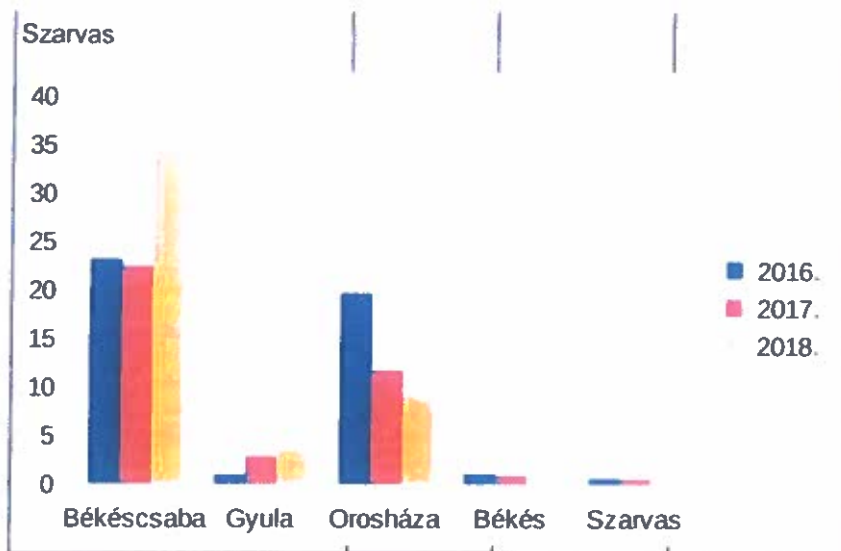
Békés megye nagyobb településeinek NO_x kibocsátása (t/év) 2016-2018.

Békés megye 5 legnagyobb településének Nox légszennyező-anyag kibocsátása (t/év)			
Nitrogén-oxidok (t/év)	2016.	2017.	2018.
Békéscsaba	68,9	67,5	60
Gyula	4,7	5,7	6,4
Orosháza	1196,6	634,9	551,6
Békés	4,4	5,5	8,3
Szarvas	29,3	48,2	33,3

Békés megye nagyobb településeinek illékony szerves vegyület kibocsátása (t/év) 2016-2018.

Békés megye 5 legnagyobb településének illékony szerves vegyületek kibocsátása (t/év)			
Illékony szerves vegyületek (t/év)	2016.	2017.	2018.
Békéscsaba	23,1	22,4	35,1
Gyula	0,9	2,8	3,7
Orosháza	19,6	11,7	9,1
Békés	1	0,8	0,9

A kibocsátások változása az elmúlt időszakban (2016-2018.)

Békés megye területén a növénytermesztés és az állattartás a jellemző tevékenység, így a térségben a levegő minősége a por, illetve az esetenként előforduló bűzhatás miatt kedvezőtlen.

A nagyobb porkibocsátók a mezőgazdasági üzemek, a szárító és tisztító telephelyek, valamint az egyes ipari üzemek (pl. a téglá- cserépgyártás, öntödék, kohászat).

Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy a mezőgazdasági tisztító és szárító telephelyeken új, korszerűbb berendezéseket állítottak üzembe, illetve korábbi szárító-tisztító rendszereket korszerűsítettek.

A tisztítóberendezésekhez kapcsolódó jobb leválasztási hatásfokú, korszerűbb ciklonok, porszűrők beépítésével csökkentették, illetve a kibocsátási határérték alatt tudják tartani a légszennyező anyagok kibocsátását.

A kibocsátott légszennyező anyagok közül a szén-monoxid légszennyező anyag és az illékony szerves anyagok 2018. évi jelentős növekedését a Wienerberger Zrt. békéscsabai téglagyárának újraindítása okozta. Orosházán 2017. évtől a nagymértékű szén-monoxid és nitrogén-oxidok csökkenése a két üveggyár telephelyén történt leválasztóberendezés beépítésének köszönhető.

Az immisszió mérőhálózat rövid ismertetése, mérési eredmények értékelése

Békés megye területén Gyulán, Békéscsabán és Orosházán a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Laboratóriumi Osztály (továbbiakban: Laboratóriumi Osztály) manuális mérőhálózat keretében végez környezeti levegő vizsgálatokat. Jelenleg a megyében egész évben üzemelő, folyamatos mintavételre alkalmas automata mérőállomás nem üzemel.

A levegőből nitrogén-dioxid légszennyező anyag mintavétele Békéscsabán 2 ponton, Gyulán 1 ponton, Orosházán 1 ponton, továbbá szálló por (PM₁₀) mintavétele Békéscsabán 2 mintavételi ponton (1 jogszabály által előírt ponton és 1 eseti mérőponton) történik.

A mért és kiértékelt adatok az alábbiak:

Nitrogén-dioxid éves periódusok statisztikai paraméterei 24 órás átlagok alapján

Nitrogén-dioxid (mérőpont száma)		Gyula				Minősítés
		Átlag $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Maximum $\mu\text{g}/\text{m}^3$	24 órás határérték $85 \mu\text{g}/\text{m}^3$, túllépés/db	Határérték túllépés %	
2016	1	35,98	96,00	3	0,83	megfelelő
2017	1	38,26	110,00	2	0,57	megfelelő
2018	1	37,73	97,00	2	0,58	megfelelő
2019	1	33,97	109,00	5	1,57	megfelelő

Mérőpont: Gyula, Megyeház u. 5–7. szám

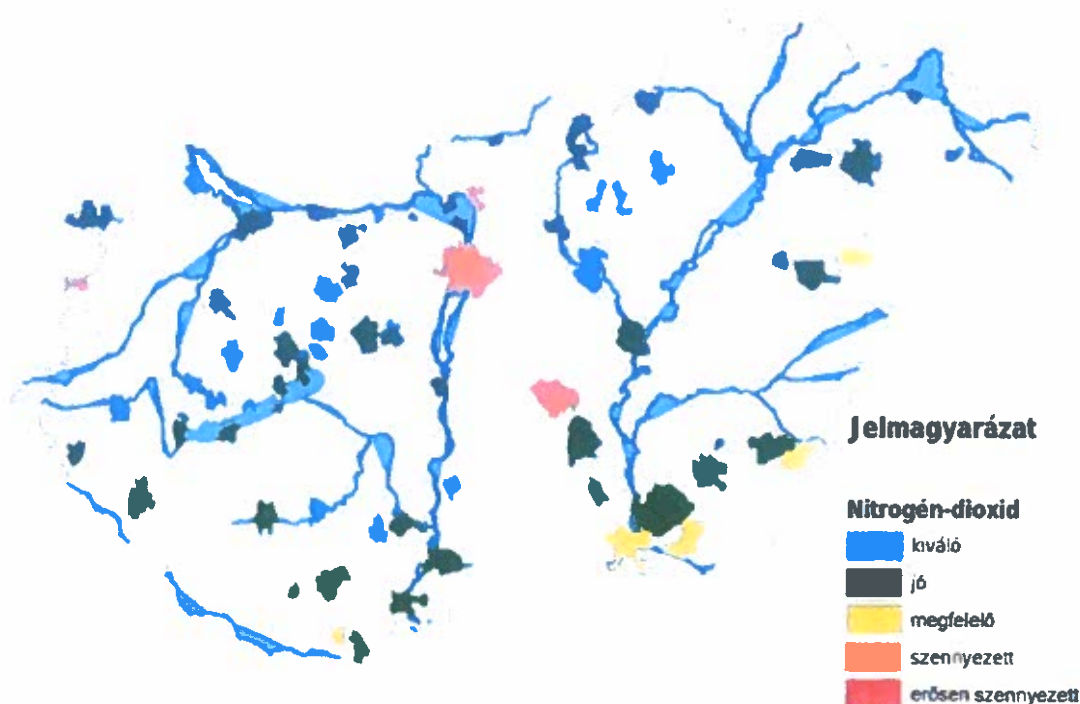
Nitrogén-dioxid (mérőpont száma)		Békéscsaba				Minősítés
		Átlag $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Maximum $\mu\text{g}/\text{m}^3$	24 órás határérték $85 \mu\text{g}/\text{m}^3$, túllépés/db	Határérték túllépés %	
2016	2	23,50	81,00	0	0,00	kiváló
2017	2	26,42	95,00	5	0,74	
2018	2	24,85	83,00	0	0,00	
2019	2	23,64	100,00	1	0,00	

Mérőpont: Békéscsaba, Árpád sor 2/6.
Békéscsaba, Pásztor u. 17.

Nitrogén-dioxid (mérőpont száma)		Orosháza				Minősítés
		Átlag $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Maximum $\mu\text{g}/\text{m}^3$	24 órás határérték $85 \mu\text{g}/\text{m}^3$, túllépés/db	Határérték túllépés %	
2016	1	5,5	54,0	0	0,00	kiváló
2017	1	20,12	65,0	0	0,00	kiváló
2018	1	18,19	54,00	0	0,00	
2019	1	20,37	49,00	0	0,00	

Mérőpont: Orosháza, Szabadság tér 4–6.

Az elmúlt években a fenti három város környezeti levegője – az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat által – a kiértékelt nitrogén-dioxid mérési adatok alapján jó, kiváló, és megfelelő minőségű, folyamatos határérték túllépés nem volt észlelhető.

Szálló por (PM₁₀) légszennyező anyag tekintetében Békéscsaba város B légszennyezettségi zónába került besorolásra a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002 (X.7.) KvVM rendelet alapján.

E jogszabály alapján 2005. évtől Békéscsabán a „légszennyezettségi zóna intézkedési program” keretén belül a jogszabály által előírt minimálisan meghatározott (negyedévente két hét mintavétel) vizsgált időtartamban 1 mérőhelyen történik szálló por (PM₁₀) mérés.

Fenti mérési ponton túl szállópor mérés egy időszakos, a területi környezetvédelmi hatóság által kijelölt eseti mérőhelyen is folyik, ahol mobil mérőállomást üzemeltet a Laboratóriumi Osztály.

Mért és értékelt mérési eredmények:

Szálló por PM₁₀ frakció éves periódusok statisztikai paraméterei 24 órás átlagok alapján

PM ₁₀ (mérőpont száma)		Békéscsaba				Minősítés
		Átlag µg/m ³	Maximum µg/m ³	24 órás határérték 50 µg/m ³ , túllépés/db	24 órás határérték túllépés %	
2016	1	28,52	84,10	9	14,52	
2017	1	21,03	39,6	0	0,00	
2018	1	30,57	80,10	9	15,52	
2019	1	24,03	70,80	2	3,45	

PM₁₀ pormintavételi program alapján (negyedévente két hét mintavétel) 56 db minta/év

Mérőpont: Békéscsaba, Dobozi út 5.

PM ₁₀ (mérőpont száma)		hatóság által kijelölt ideiglenes mérőpont				Minősítés
		Átlag µg/m ³	Maximum µg/m ³	24 órás határérték 50 µg/m ³ , túllépés/db	24 órás határérték túllépés %	
2017	1	19,55	50,40	1	1,79	
2018	1	31,12	68,00	9	16,07	
2019	1	22,13	61,20	1	1,72	

Mérőpont: Békéscsaba, Pásztor u. 17.

Békéscsabán az elmúlt évek mérési eredményei azt igazolták, hogy a kisméretű szállópor (PM₁₀ részecske) komponens nagy részét a szilárd tüzelőanyag elégetésével járó technológiák bocsájtják ki, ezek közül is kiemelkedő a lakossági tüzelés.

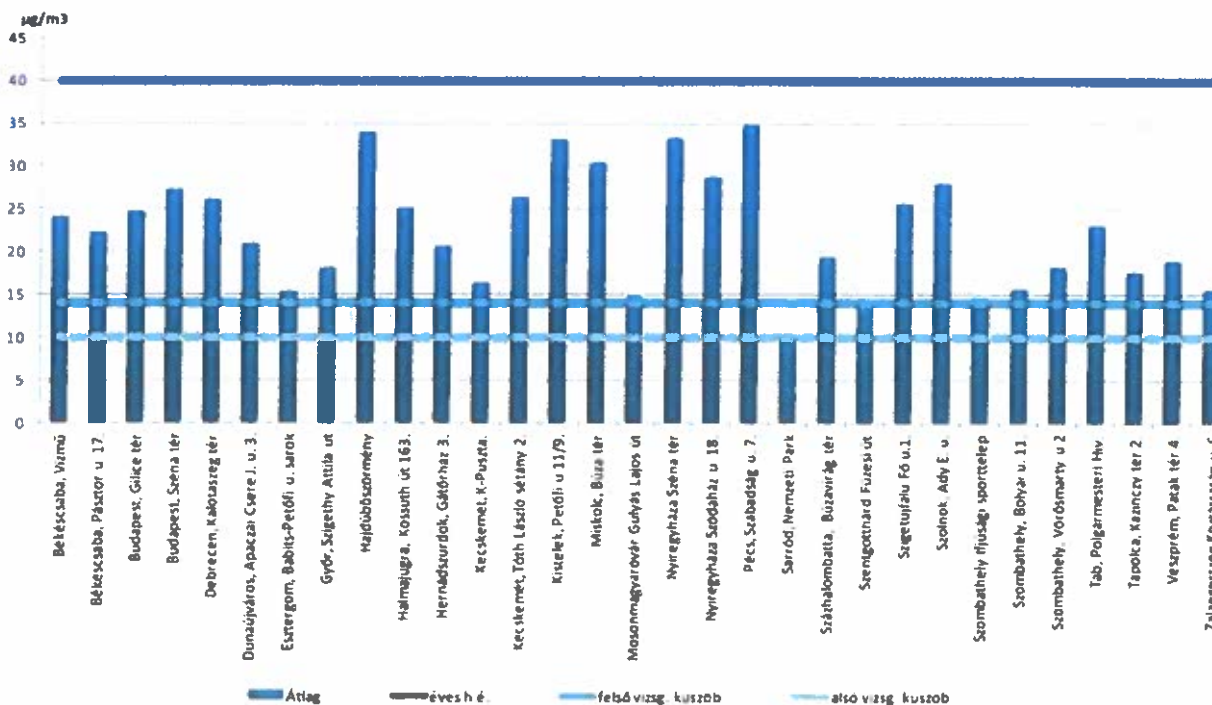
Az elmúlt években elkészített országos légszennyező anyag leltárok adatai alapján a kisméretű szállópor kibocsátás közel 70%-át a lakossági fűtés okozza.

A légszennyező anyagok közül az egészségre a legnagyobb veszélyt a kisméretű részecske (PM₁₀), köznapi nevén a szálló por jelenti. (A PM₁₀ alatt a 10 mikrométer átmérő alatti porrészecskékből álló frakciót értjük).

Emiatt mindenképpen kerülendő a hulladékkal, barnaszénnel, lignittel, tüzelőolajjal és nedves vagy kezelt fával történő fűtés, illetve a hulladékok (avar és kerti hulladék) nyílt téren történő égetése.

Az elmúlt években Békéscsaba város levegője szálló por (PM₁₀) légszennyező anyag tekintetében, az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat által kiértékelt mérési adatok alapján jó minőségű, a koncentráció az elmúlt években nem haladta meg a légszennyezettségi határértéket, és folyamatos határérték túllépés nem volt észlelhető.

1. diagram: PM₁₀ éves átlagok a vizsgált mintavételi helyeken

Nagyobb városainkban a közlekedés által kibocsátott légszennyező anyag mennyisége, valamint a közlekedés hatására kialakult portterhelés a jelentős mértékű. Ezen negatív hatások csökkentésére pozitívként megemlíthető, hogy a megye területén Gyula és Békéscsaba város körül elkerülő útvonalak épültek.

A Békés Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály a Földművelésügyi Minisztérium irányításával, a levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 14. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint, környezetvédelmi hatáskörében eljárva 2016. évben levegőminőségi tervet készített Békéscsaba városra vonatkozóan.

A levegőminőségi terv a levegőminőség javítását célzó LIFE Integrált Projekt keretében javasolt intézkedéseket is tartalmazza, mely projekt időtartama 2019. január 1. – 2026. december 31. közötti időszak. A program keretében lehetőség van egész évben üzemeltetett, folyamatos, több légszennyező anyag mintavételére alkalmas automata mérőállomás üzemeltetésére.

A projektben együttműködő partner Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata.

A Békés Megyei Kormányhivatal szándéka és akarata, hogy a projekt megvalósításában aktívan részt vegyen, melyről szándéknyilatkozatot írt alá.

ZAJ ELLENI VÉDELEM

Ipari zajkibocsátás

Békés megye területén jelentősebb zajkibocsátást okozó ipari tevékenységek az alábbiak:

- üvegyártás,
- gépgyártás,
- fémipar.

Békés megye területén lévő jelentősebb ipari üzemeknél zajcsökkentő beavatkozások történtek, illetve vannak folyamatban. Az új beruházások zöme a korábban kialakított ipari parkok területén létesült. A nagy beruházások előzetes vizsgálatainál minden esetben előírjuk a zajvédelmi követelményeket, melyeket a tervezők figyelembe vesznek, így a jogszabályban meghatározott zajkibocsátási határértékeket betartják.

A zavaró zajhatásokra vonatkozó lakossági panaszok többnyire kisebb cégek városon belüli zajos tevékenységeire irányulnak. E cégek hatósági intézkedéseink hatására a zajvédelmi követelményeket betartják.

Közlekedési zajkibocsátás

Közlekedési zaj szempontjából az M44 főút békés megyei szakasza hozott nagy változást. Azon településeken, amelyeket a 44-es főút érintett, zajcsökkenés következett be (kiemelten: Szarvas, Kondoros). Az illetékességi területünkön az utóbbi időben nem létesültek új elkerülő utak, a nagyobb településeken már ezek korábban kiépítésre kerültek. A településeket összekötő utakon útfelújítások, hidfelújítások történtek, amiben szakvéleményünket minden esetben érvényesítettük.

A vasút tekintetében a 120-as vasútvonal felújítása megtörtént, melyhez több szakaszon zajárnyékoló fal létesült. A vasút által okozott zaj Békés megyében zajpanaszra nem ad okot.

A KTI Közlekedéstudományi Intézet Nonprofit Kft. a harmadik stratégiai zajterképezési ciklus keretében elvégezte az állami kezelésben lévő nagy forgalmú közutak és vasútvonalak stratégiai zajterképezéseit.

Az Elektronikus Levegő- és Zajvédelmi Adattár megtekinthető a <http://www.elza-altalanos.kti.hu/> honlapon.

Békéscsaba fő közlekedési útvonalainak zajterképe nappali időszakban (06⁰⁰ – 22⁰⁰)

HULLADÉKGAZDÁLKODÁS

Hulladéklerakók engedélyezettsége, rekultiváció

Békés megyében 2 db B3 típusú, települési szilárd-hulladék lerakó üzemel IPPC engedély alapján (Békéscsaba, Gyomaendrőd), a többi lerakó bezárásra került. A bezárt lerakók rekultivációs utógondozási időszaka egyedileg lett meghatározva, minimum 10 évre.

Békés megye közszolgáltatásból származó települési hulladéka teljes egészében a békéscsabai regionális hulladékkezelő műbe kerül beszállításra. A békéscsabai válogatóműből is ide kerül lerakásra a nem hasznosítható hulladék.

A Békéscsabai Regionális Hulladékkezelő Mű a jelenlegi kiépítettség mellett még mintegy 10-12 évre elegendő kapacitással rendelkezik. Az azt követő időszakra megfelelő ütemezéssel ki kell építeni a következő ütemet. Erre vonatkozó tervekről nincs tudomásunk.

A gyomaendrődi regionális hulladékkezelő műbe nem szállítanak települési hulladékot közszolgáltatásból származóan, ezért szabad kapacitással rendelkezik, működését tekintve jelenleg nem kihasznál.

Közszolgáltatás

Békés megyében jelenleg a DAREH Bázis Nonprofit Zrt. végzi a közszolgáltatást a Pest Megyei Kormányhivatal Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya által kiadott minősítési engedélye alapján. A Zrt. ezen feladatát jelenleg az alábbi alvállalkozó szervezetek bevonásával végzi:

- Global Refuse Nonprofit Kft.
- Gyulai Közülemi Nonprofit Kft.

A közszolgáltatás keretében összegyűjtött hulladék a Békéscsaba, Felsőnyomás 0763/192 hrsz. alatt lévő **válogatóműbe** kerül, melynek üzemeltetője ugyancsak a DAREH Bázis Nonprofit Zrt. A válogatómű 2016. évben kezdte meg működését. A létesítmény jelenleg Magyarország egyik legnagyobb kapacitású és legkorszerűbb hulladékvalogatója.

A válogatómű 2019. évben átlagosan 350 t hulladékot válogatott át naponta. A válogatóüzem az ingatlanhasználók számára nem nyújt igénybe vehető szolgáltatást.

Szelektív hulladékgyűjtés

Békés megye településein jelenleg összesen 256 db szelektív **hulladékgyűjtő sziget** áll a lakosság rendelkezésére, emellett fokozatosan bevezetésre került a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés (zöld és sárga kuka). A közszolgáltató DAREH Bázis Nonprofit Zrt. honlapján teszi közzé településenként az ürítési rendet, hulladéknaptárt.

Hulladékgyűjtő udvar az alábbi településeken üzemel:

- Kunágota
- Mezőhegyes
- Vésztő
- Gyula
- Orosháza
- Szeghalom
- Gyomaendrőd
- Dévaványa

A hulladékgyűjtő udvarokat, a hozzárendelt települések ingatlanhasználói vehetik igénybe. A települési beosztást, valamint a hulladékgyűjtő udvarokról szóló részletes tájékoztatást a közszolgáltató a honlapján teszi közzé.

A megyében Orosházán, Szeghalmon, Mezőhegyesen és Gyulán található **átrakó állomás**. Az átrakóállomás a települési szilárd hulladék begyűjtését szolgáló, zárt, körülkerített, kamerával megfigyelt létesítmény, ahol a hulladékot a beszállító gyűjtőjárműből egy zárt rendszerű présfejjel ellátott konténerbe ürítik. Az így összegyűjtött nagy mennyiségű tömörített hulladékot a konténer telítettsége esetén a Békéscsaba, Küllerület 0763/192 hrsz. alatt válogatóműbe szállítják.

Az átrakóállomások az ingatlanhasználók számára nem nyújtanak igénybe vehető szolgáltatást.

Komposztálás

Komposztálni nem csak a zöldhulladékot lehet, hanem állati mellékterméket (pl. szennyvíziszap, trágya, vágóhídi hulladék), sőt veszélyes hulladékot is. Erre példa a Körös-Kör Kft. ecsegfalvi telephelye, ahol szénhidrogénnel szennyezett iszapokat, talajokat ártalmatlanítanak komposztálási technológiával. Ennek végeredményeként olyan nem veszélyes hulladékok keletkeznek, melyek – laborvizsgálatok elvégzését követően, megfelelő eredmények esetén szántóföldre kihelyezhetőek.

Gyulán, a szennyvíztisztító telep területén zöldhulladék és állati eredetű hulladékok komposztálása is történik. Fentiekén túl az alábbi településeken üzemel komposztáló telep: Gyomaendrőd, Szarvas, Békéscsaba, Dévaványa.

Tapasztalataink szerint a komposzt minősége sok esetben nem felel meg a kereskedelmi forgalomba hozatali feltételeinek, ezért továbbra is hulladék státuszban marad.

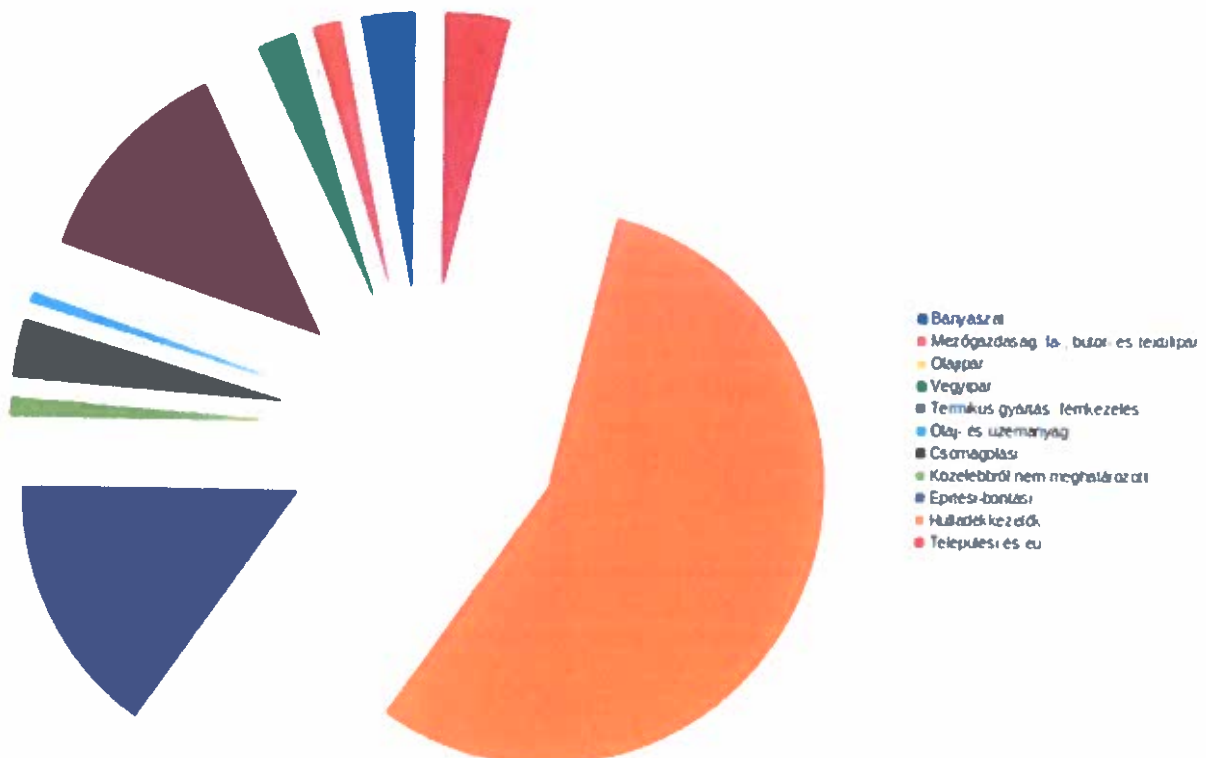
Hulladékgazdálkodási engedélyek, engedélyesek

Békés megyében hulladékkeletkezésről, illetve kezelésről éves adatszolgáltatást küldő telephelyek száma 1529. Ez tartalmazza a hulladék termelői és kezelői telephelyeit is.

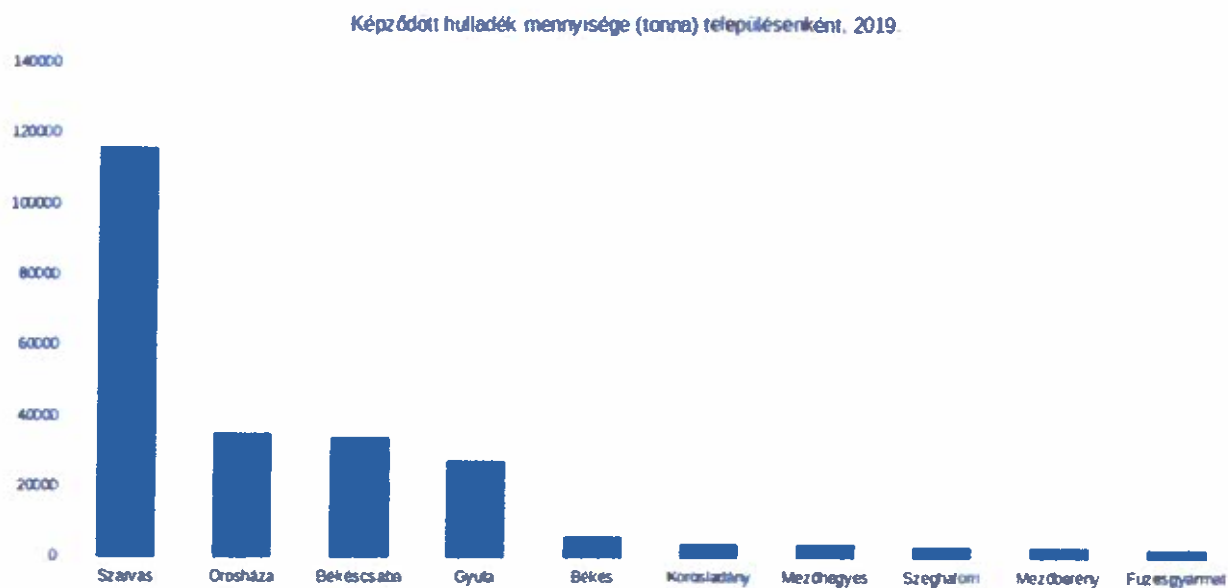
Hulladékgazdálkodási tevékenységnek minősül a hulladékokkal kapcsolatos kereskedelem, közvetítés, gyűjtés, szállítás, előkezelés, hasznosítás és ártalmatlanítás. Ezen tevékenységek nyilvántartásba vételt követően, vagy hulladékgazdálkodási engedély birtokában végezhetőek.

A Békés megyében hulladékgazdálkodással foglalkozó cégek közül 5 db autóbontó telepként üzemel, 18 db veszélyes hulladékgyűjtéssel vagy kezeléssel foglalkozik, 64 db nem veszélyes hulladékokkal kapcsolatos hulladékgazdálkodási tevékenységet folytat (ide tartozik pl. az építési-bontási hulladékok kezelése, papírműanyag hulladék előkezelése-hasznosítása).

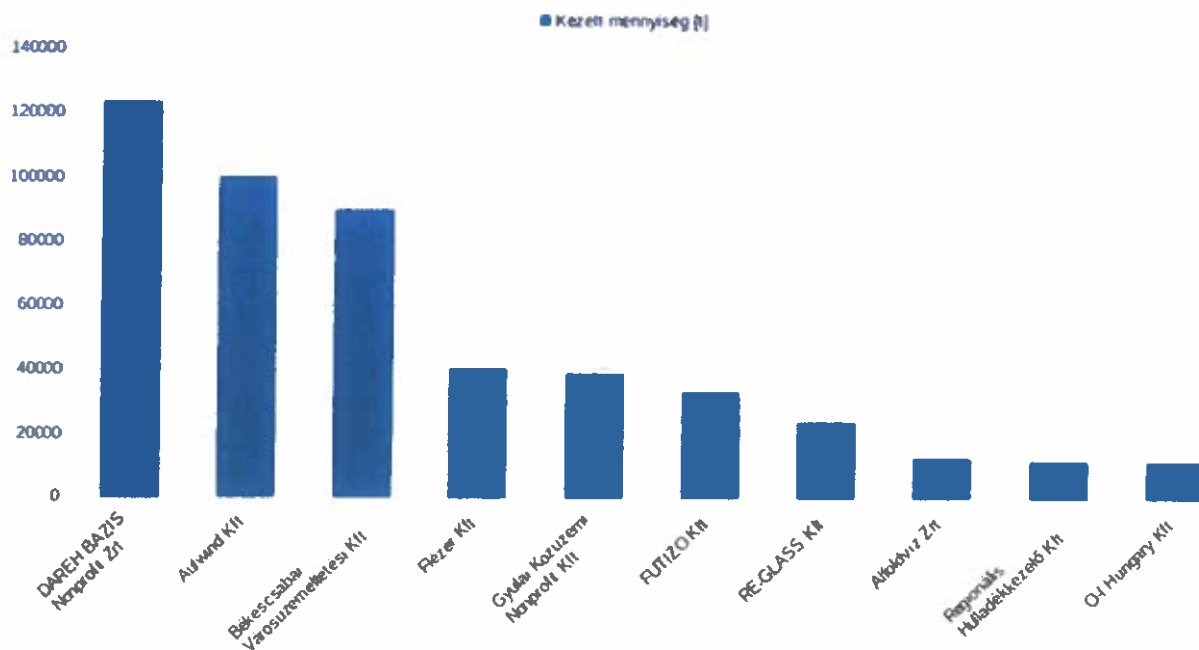
Békés megyében képződött hulladékok ágazonkénti megoszlása (2019.)

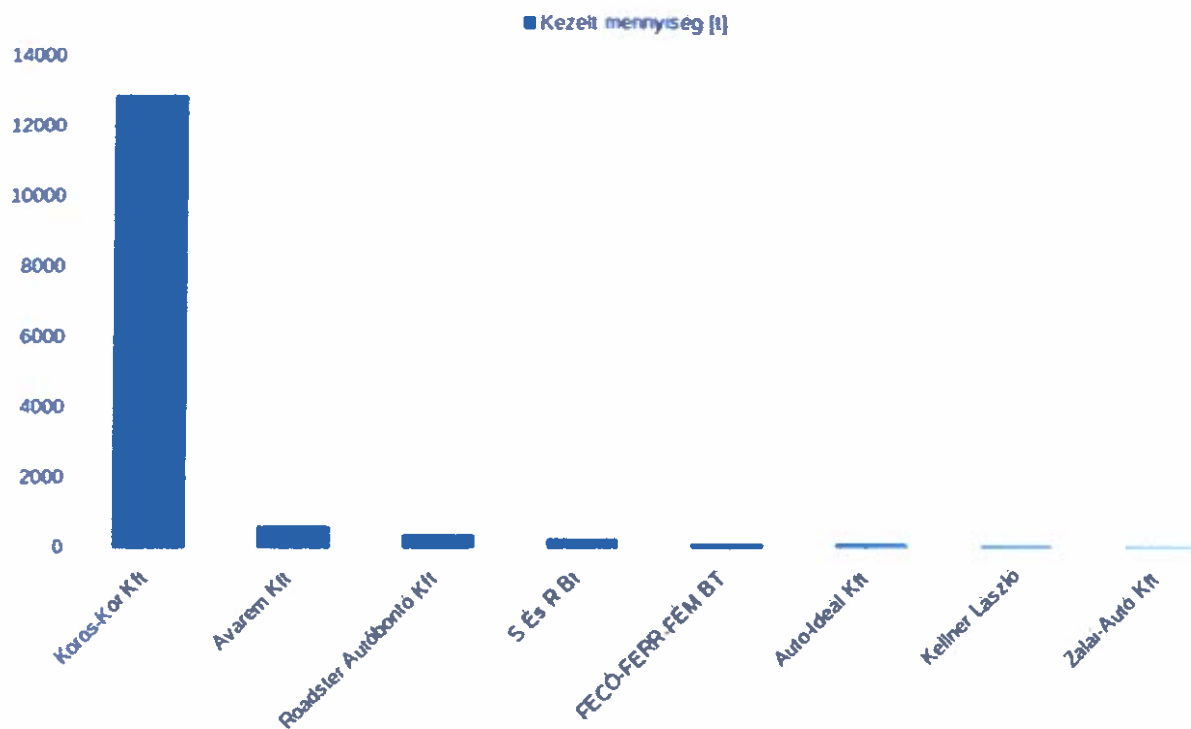
A képződött hulladék mennyisége településenként

A legtöbb nem veszélyes hulladékot kezelők Békés megyében (2019.)

A legtöbb veszélyes hulladékot kezelők Békés megyében (2019.)

FÖLDTANI KÖZEG

Békés megye területén jelenleg 39 helyszínen van folyamatban a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet 21. § (4) bekezdése szerinti kármentesítés valamely szakasza.

A felszín alatti közeg szennyezettségének szempontjából a korábbi évtizedekben a legnagyobb problémát a felszín alatt elhelyezett szimpla falú – üzemanyag és/vagy fűtőolaj tárolására használt – tartályok meghibásodása (lyukadása), az állattartási tevékenységek során keletkező almos, illetve higtrágya nem megfelelő tárolása, kisebb mértékben a növényvédő szerek elásása, állati eredetű, illetve nehézfém tartalmú hulladékok elhelyezése, valamint technológiai szennyvíz elszikkasztása okozta.

Napjainkban leginkább a kőolaj és földgázkitermelési tevékenység végzése során bekövetkezett szénhidrogén eredetű szennyezések jellemzőek. Ezekben az esetekben nem jellemző kármentesítés elrendelése.

A felszín alatt futó termelvényvezetékek lyukadása estében a felszín alatti közegben kárt okozó tevékenység végzője – az illetékes hatóságokat értesítve – jellemzően azonnal megkezdi a környezetkárosodás megelőzésének és elhárításának rendjéről szóló 90/2007. (IV. 26.) Korm. rendelet 2. § (3) bekezdése szerinti kárelhárítást, mely rendszerint mind a hatóságok, mint pedig a környezethasználó részéről pozitív eredménnyel zárul, ezért nincs szükség a legtöbb esetben a kármentesítés elrendelésére.

Amennyiben a kárelhárítás mégis negatív eredménnyel zárul, vagyis az azonnali beavatkozást követően olyan mértékű szennyezettség marad vissza a károsodott területen, mely szennyeződés koncentrációja meghaladja a (B) szennyezettségi határértékeket, abban az esetben – a vízügyi és vízvédelmi hatóság javaslatára – a területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóság hivatalból kármentesítési eljárást indít.

A gyors és hatékony beavatkozásoknak, valamint a jogszabályi követelmények szigorításának (pl. megfelelő trágyatároló létesítése) köszönhetően a felszín alatti közeg olyan szintű szennyeződése, mely aktív műszaki beavatkozást és/vagy monitoring tevékenység végzését igényelné napjainkban egyre ritkábban fordul elő.

A szennyezéssel érintett területeken üzemeltetett monitoring kutak vizsgálati eredményeinek ismeretében elmondható, hogy a korábbi évtizedekben bekövetkezett szennyezések miatt indult kármentesítési tevékenységek, illetve hatósági eljárások az elmúlt 5 évben egyre nagyobb számban zárultak le, és a területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóság a kármentesítéseket befejezetteknek tekintette.

Szennyezőanyagok tekintetében számszakilag jelenleg az alábbiak szerint alakulnak a Békés megye illetékességi területén folyamatban lévő kármentesítések:

	Szennyezőanyagok			
	Szénhidrogén származékok	Nehézfémek	Növényvédő szerek	Szervetlen vegyületek
	(összes alifás szénhidrogén TPH, benzol, toluol, etil benzol, xilol BTEX), policiklikus aromás szénhidrogének PAH)	(nikkel, króm, réz, cink arzén szelén) stb...	(DDT/DDD/DDE, összes drin, összes HCH, triazinok, fenoxi karbonsav származékok, peszticidek)	(nitrát, nitrit, ammónia, foszfát, stb...)
Helyszín (db)	20 + 3 (OKKP-s helyszín)	2 + 2 (OKKP-s helyszín)	3 + 2 (OKKP-s helyszín)	8

A Nemzeti Környezetvédelmi Program részét képezi az Országos Környezeti Kármentesítési Program, röviden OKKP.

Az OKKP célja felelősségi körtől függetlenül:

- az elmúlt évszázadban a földtani közegben (talajban) és a felszín alatti vizekben hátramaradt, akkumulálódott szennyezettségek, károsodások felderítése, megismerése,
- a szennyeződések mértékének feltárása,
- a veszélyeztetett területeken a szennyezettség kockázatának csökkentése,
- a szennyezett területeken a szennyezettség mérséklése, vagy megszüntetésének elősegítése

A Békés megyét érintő 7 db OKKP-s kármentesítés esetében a szennyezettség megszüntetésére kötelezett állami szerv 6 helyszín esetében a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság (a továbbiakban: KÖVIZIG), 1 helyszínen pedig a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (a továbbiakban: MNV Zrt.)

A KÖVIZIG felelősségi körébe tartozó kármentesítéssel érintett helyszínek:

- Békéscsaba, külterület 0243/2 hrsz. (Fényes tanya)
Nyomdaipari tevékenység során keletkezett desztillációs maradékok, festékiszapok és oldószerek helytelen tárolása okozta szennyeződés
- Gyomaendrőd, Nagylapos
növényvédő szer okozta szennyeződés
- Békéscsaba, Vandhái út
Volt Patyolat-vállalat által végzett tevékenység okozta klórozott alifás szénhidrogén szennyezettség
- Kardos, külterület 06/38 hrsz.
növényvédő-szer elásás
- Szarvas, külterület 01239/2 hrsz.
volt szennyvízelhelyező telepen nehézfémek (galvániszap) okozta elszennyeződés
- Körösladány, külterület 035/13; 035/14
volt bőrhulladék lerakó kármentesítése (nehézfémek és szerves vegyületek okozta szennyezés)

Az MNV Zrt. felelősségi körébe tartozó kármentesítési helyszín:

- Nagyszénás, külterület 030 hrsz.
Nagyszénási vasútállomáson az ún. „Pálma téri rakodó” környezetében szénhidrogén eredetű szennyezettség

Össességében elmondható tehát, hogy a Békés megyében zajló kármentesítések száma évről évre folyamatosan csökken.

Ez a csökkenő tendencia köszönhető egyrészt a környezettudatosabb területhasználatnak (nagyobb odafigyelés, jogszabályok betartása), másrészt a természet „öntisztító” erejének, illetve egy esetleges környezetszennyezés esetén a gyors és hatékony beavatkozásnak.

Sajnos azonban megyénkben is vannak olyan területek, ahol a szennyezettség kiterjedése mind horizontálisan, mind pedig vertikálisan jelentős.

Ilyenkor a sikeres kármentesítést több tényező is befolyásolja, például az aktív beavatkozás, valamint a monitoring tevékenység költségessége, illetve szennyezettség szempontjából kedvezőtlen földtani adottságok.

Ezekben az esetekben sajnos a kármentesítés akár évekig, évtizedekig is eltarthat.

TERMÉSZETVÉDELEM

Békés megye területén a következő országos jelentőségű védett természeti területek találhatóak:

- *nemzeti park törzsterületek (NP):*

terület neve	Békés megyei terület (ha)
Körös-Maros Nemzeti Park	29658

- *természetvédelmi területek (TT):*

nemzeti park igazgatóság	név	terület (ha)
Körös-Maros NPI	Dénesmajori Csigás-erdő TT	5,16
Körös-Maros NPI	Szarvasi Arborétum TT	45,44
Körös-Maros NPI	Szarvasi Történelmi Emlékpark TT	0,69
Körös-Maros NPI	Szeghalmi Kéktó TT	112,19
	Összesen:	163,48

- *a törvény erejénél fogva védett („ex lege”) területek*

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (továbbiakban: Tvt.) 23. § (2) bekezdése értelmében:

E törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek (24. § (1) bekezdés) minősülnek.

Békés megye területén forrás, láp, barlang, víznyelő nem található.

A nyilvántartásban lévő ex lege szikes tavaink:

- Kakasszéki Tó (Orosháza);
- Kis-sóstó (Orosháza);
- Komlósi Szikes tó (Békéssámszon);
- Kopáncsi Székes (Tótkomlós),
- Macelka-nádas (Kardoskút, Orosháza);
- Mezőberényi Szikes Tó (Mezőberény);
- Nádas-dűlő (Kétegyháza);
- Szabadka dűlő (Kétegyháza);
- Dévaványai Szikes Tó (Dévaványa).

A szikes tavak a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény erejénél fogva a védett szikes tavak jegyzékéről szóló 8006/2001. (MK. 156.) KöM tájékoztatóban jelentek meg. Bejegyzésük az ingatlan-nyilvántartásban megtörtént.

Földvárak

Az illetékességi területre eső települések mintegy felének a közigazgatási területén megtaláljuk ezek nyomait, azonban végleges felmérésük, bejegyeztetésük még nem történt meg.

Kunhalmok

A Békés megye területén található mintegy 165 db a törvény erejénél fogva védett „ex lege” kunhalom bejegyzése az ingatlan-nyilvántartásban 2020. év első felében befejezésre került.

Felszíni vizek

Békés megye területén lévő felszíni vízfolyások és a vízgyűjtő-gazdálkodási terv második felülvizsgálata során a felszíni víztestek előzetes állapotértékelése szerinti ökológiai minősítése:

Vízfolyás név	Ökológiai minősítés
Büngödsdi-csatorna	rossz
Élővíz-csatorna (Kettős-Körös)	jó
Fehér-Körös	mérsékelt
Fekete-Körös	mérsékelt
Gerlai-holtág	mérsékelt
Gyepes-főcsatorna felső	mérsékelt
Gyepes-főcsatorna alsó	mérsékelt
Hosszú-fok-Határ-ér-Köles-éri-főcsatorna	mérsékelt
Kettős-Körös	mérsékelt
Korhány-csatorna	jó
V. Vargahosszai-főcsatorna	mérsékelt
Kigyósi-főcsatorna	mérsékelt
Mezőberényi-főcsatorna	gyenge
Dögös-Kákafoki-csatorna	mérsékelt
Fazekaszugi-főcsatorna	mérsékelt
Hortobágy-Berettyó	mérsékelt
Malomzug-Décsipusztai-csatorna	mérsékelt
Hármas-Körös alsó	mérsékelt
Hármas-Körös felső	mérsékelt
Folyáséri-főcsatorna	mérsékelt
Holt-Sebes-Körös	mérsékelt
Nagytóti-Toprongyos-csatorna dél	gyenge
Nagytóti-Toprongyos-csatorna észak	gyenge
Sebes-Körös felső	gyenge
Sebes-Körös alsó	jó
Dióéri-főcsatorna	gyenge
Cigánykaér-csatorna	mérsékelt
Királyhegyesi-Szárazér-csatorna	mérsékelt
Kutaséri-csatorna	gyenge
Sámson-Apátfalvi-Szárazér-csatorna	mérsékelt
Tótkomlós-éri-csatorna	jó

Békés megye területén lévő állóvizek és a vízgyűjtő-gazdálkodási terv második felülvizsgálata során a felszíni víztestek előzetes állapotértékelése szerinti ökológiai minősítése:

Állóvíz név	Ökológiai minősítés
Kardoskúti-Fehér-tó	jó
Begécsi-halastavak	mérsékelt
Biharugrai-halastavak	mérsékelt
Félhalmi-holtágrendszer (Félhalmi-; Danzugi-; Torzsási-holtág)	gyenge
Peresi-holtágrendszer (Kecskészugi-; Templomzugi-; Bónomzugi-; Soczózugi-; Peresi- holtág)	mérsékelt
Szarvas-Békésszentandrás-holtágrendszer (Siratói- és Békésszentandrás-holtág)	mérsékelt
Békéscsaba Téglagyári-tavak	gyenge

Natura 2000 területek

Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.

A Natura 2000 hálózat az Európai Unió két természetvédelmi irányelve alapján, az 1979-ben megalkotott madárvédelmi irányelv (2009/147/EK korábban 79/409/EGK) végrehajtásaként kijelölésre kerülő különleges madárvédelmi területeket és az 1992-ben elfogadott élőhelyvédelmi irányelv (43/92/EGK) alapján kijelölésre kerülő különleges természetmegőrzési területeket foglalja magába.

A madárvédelmi irányelv általános célja a tagállamok területén, természetes módon előforduló összes madárfaj védelme.

Az élőhelyvédelmi irányelv fő célkitűzése a biológiai sokféleség megővése, a fajok és élőhelytípusok hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével.

A Natura 2000 területek sok helyen átfedésben vannak egymással és az országos jelentőségű természetvédelmi területekkel, a védett természeti területek jelentős része egyben Natura 2000 terület is.

Békés megyében összesen 80 888 ha Natura 2000 terület került kijelölésre (a megye 14,4%-a).

Békés megye területén a következő Natura 2000 területek találhatóak:

Madárvédelmi területek:

terület neve	területkód
Kigyósi-puszta	HUKM10001
Kis-Sárrét	HUKM10002
Dévaványai-sík	HUKM10003
Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták	HUKM10004
Cserebökényi-puszták	HUKM10005

Természetmegőrzési területek:

terület neve	területkód
Hódmezővásárhely környéki és csanádi-háti puszták	HUKM20001
Száraz-ér	HUKM20004
Mágocs-ér	HUKM20006
Csorvási löszgyep	HUKM20007
Mezőhegyes-battonyai gyepek	HUKM20009
Gyula-szabadkigyósi gyepek	HUKM20010
Körösközi erdők	HUKM20011
Fekete-, Fehér- és Kettős-Körös	HUKM20012
Bélmegyeri Fás-puszta	HUKM20013
Dévaványa környéki gyepek	HUKM20014
Hortobágy-Berettyó	HUKM20015
Sebes-Körös	HUKM20016
Hármas-Körös	HUKM20017
Holt-Sebes-Körös	HUKM20018
Dél-bihari szikesek	HUKM20019
Gyepes-csatorna	HUKM20020

Sarkadi Fási-erdő	HUKM20021
Köles-ér	HUKM20022
Korhány és Holt-Korhány	HUKM20023
Orosi tölgyes	HUKM20024
Gyantéi erdők	HUKM20025
Tóniszállás-szarvasi gyepek	HUKM20026
Cserebökény	HUKM20027

A Körös-Maros Nemzeti Park mozaikos felépítésű. A vízrendezés, a mezőgazdaság átalakította a régi tájat, a legtöbb területet elhódította. A Körös-Maros Nemzeti Park feladata a mozaikosan fennmaradt természeti értékek megőrzése az utókor számára.

Kedvező fejlemény, hogy a védett természeti területek élőhely fenntartási munkái egyre több helyen régi magyar háziállat fajtákkal történő legeltetéssel történnek. Ez elősegíti a gyepek, valamint a legelőkhöz kötődő védett állatfajok megőrzését, a hagyományőrzést.

Védett természeti értékeink közül kiemelkedő a fokozottan védett tűzok (*Otis tarda*) jelentős hazai állománya. A Dévaványán létrehozott Tűzokvédelmi Mintaterület egy 400 hektáros bekerített és speciálisan kezelt terület, amely Európában egyedülálló természetvédelmi projektnek számít. A tűzok populációja a védelmi tevékenységnek köszönhetően az elmúlt tíz év során enyhe növekedést mutatott és jelenleg több, mint 500 egyedet számlál.

A védett növényfajok közül a volgamenti héric (*Adonis vologensis*) Magyarország legritkább és legveszélyeztetettebb növényritkaságai közé tartozik, az ország területén egyetlen állománya Csorvás mellett található.

A lakosság körében minden évben jelentős konfliktusforrást jelentenek az emberhez kötődő, településeken élő védett állatfajok, – leginkább a fecskék és gólyák – fészkelése. Denevérekkel kapcsolatban jelentős a beérkező panaszbejelentések száma (mind az állatvédők, mind a madarak által kellemetlenségeket elszenvedők részéről), továbbá konfliktusokat jelent a gazdasági tevékenységek hatása a védett állatokra, területekre. Ezeknek a feloldása komoly szakmai, hatósági feladatot jelent minden évben.

KOMPLEX ÜGYEK

Békés megye környezeti állapotát nagy mértékben befolyásolja az, hogy a nagy ipari létesítmények, feldolgozó üzemek, nagy létszámú állattartó telepek hogyan üzemelnek, milyen technológiát alkalmaznak, hogyan tartják be az engedélyekben foglalt környezetvédelmi előírásokat.

A nagy ipari, ill. mezőgazdasági létesítmények engedélyezését, illetve az üzemeltetésükhöz szükséges feltételeket az egységes környezethasználat (IPPC) engedélyek kiadása során határozza meg a környezetvédelmi hatóság, a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet alapján. A rendelet hatálya alá különböző jellegű létesítmények tartoznak, feldolgozó, illetve ipari létesítmények, valamint a nagy létszámú állattartó telepek.

Békés megyében összesen 81 db IPPC-s telephely van, ebből 21 db (26%) ipari vagy feldolgozó létesítmény és – a megye mezőgazdasági jellegét tükröző – 59 db (74%) állattartó telep. Az 59 db állattartó létesítmény közül 33 db (56%) sertések tartására, 26 db (44%) baromfik tartására szolgál.

Az ipari, ill. feldolgozó létesítmények között találunk 2 db üvegyárat (egy síküveg-, illetve egy öblösüvegyár), 2 db nyomdaüzemet, 2 db téglá- és 1 db cserépgyárat, 3 db felületkezelő üzem, 4 db létesítményt kőolaj- vagy földgáz feldolgozására, 1 db alumíniumnyomásos öntödét, 1 db kohászati üzem, 1 db biogázüzemet, 1 db vágóhidat, 1 db állati mellékterméket feldolgozó üzem, 1 db veszélyes hulladékot ártalmatlanító telepet és 2 db regionális hulladékkezelőt.

A fentiek mind üzemelő létesítmények. Ezen felül van 3 db engedéllyel rendelkező sertéstelep, melyet még nem valósítottak meg. 2019. évben, illetve 2020. első felében 2 db állattartó telep, illetve 2 db ipari létesítmény (egy nyomda, ill. egy felületkezelő üzem) kapott új engedélyt, ezek jelenleg már üzemelő telephelyek.

Jogszabályi előírás, hogy a környezetvédelmi hatóság az IPPC engedéllyel rendelkező létesítményekben rendszeresen helyszíni ellenőrzést tart, melynek során megvizsgálja az engedélyben foglalt teljesítést. Helyszíni ellenőrzést kell tartani, ha a tárgyi évet megelőző évben a létesítmény nem megfelelő működése következtében a környezetre káros hatású esemény, környezetveszélyeztetést- vagy -szennyezés történt, vagy a létesítmény az engedélyben meghatározott feltételek valamelyikét nem teljesítette; ha a létesítmény Natura 2000 területen, védett természeti területen vagy annak védőövezetén működik; ha a létesítmény település belterületén vagy belterülettel határos ingatlanon működik.

Az ellenőrzés során a környezetvédelmi hatóság azt vizsgálja, hogy az engedélyes tevékenysége mennyiben felel meg az elérhető legjobb technika előírásainak, mely feltételeket az Európai Unió szintjén megfogalmaztak pl. a nagy létszámú állattartó telepekre, az üvegyárakra, a kohászati üzemekre, a hulladékkezelő létesítményekre. Az ellenőrzés célja továbbá a folyamatos kapcsolattartás, konzultáció a környezethasználókkal.

A nagy állattartó telepek esetében többnyire bűzproblémák lépnek fel, melyek a telepeken képződő trágya tárolásakor vagy szántóföldi kihelyezésekor tapasztalható. Viszont a szántók szerveztrágyával való ellátása alapvető fontosságú a talaj termőképességének, a gazdag talajélet és humusztartalom biztosítása szempontjából. Ezen kívül az állattartásból nagy mennyiségben keletkező szerveztrágya hasznosítását is megoldja a szántóföldi kijuttatás.

A hulladékkezelő művek közül a békéscsabai lerakóban a III. ütem depóniájába kerül jelenleg a hulladék, ezen kívül van még engedélyezve egy további IV. számú ütem. De záros határidőn belül, kb. 10-12 év múlva új lerakási helyet kell találni, vagy a jelenlegi telephely további bővítéséről kell határozni. A gyomaendrői lerakóba ezzel szemben viszonylag kevés hulladék kerül, ott van szabad kapacitás. Mindenképpen kerülni kell a külföldi hulladék behozatalát, mely előírást az Országos Hulladékgazdálkodási Terv 2020. évi felülvizsgálata is tartalmazza.